

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

PhDr. Marcela Janíková, Ph.D.

Habilitační práce

„Učitelé tělesné výchovy: na cestě k profesi a dál...“

Oponent

Prof. PaedDr. Jaromír Šimonek, PhD.

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Katedra telesnej výchovy a športu, Pedagogická fakulta
UKF v Nitre, Slovensko

původnost dosažených výsledků, uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru a další bádání, uplatnitelnost výsledků v praxi, formální úprava a jazyková úroveň práce, připomínky k habilitační práci uchazeče.

Predložená habilitačná práca PhDr. Janíkovej, Ph.D. predstavuje pokus o holistické uchopenie problematiky vývoja, rozvoja a profesionalizácie učiteľa s prihliadnutím na odborovú didaktiku telesnej výchovy a športu. Snahou autorky bolo teoreticky a výskumne pokryť všetky vývojové obdobia učiteľskej profesie ako aj etapy utvárania učiteľa až po zadefinovanie učiteľa – experta. Z hľadiska poznania súčasnej objektívnej reality v oblasti uplatnenia učiteľa v školskom prostredí je táto problematika **vysoko aktuálna**, najmä preto, že v súčasnosti mnohí vyštudovaní učitelia buď vôbec nenastupujú alebo odchádzajú zo školských služieb.

Habilitačný spis pozostáva z dvoch častí: v prvej časti autorka definuje základné pojmy riešenej problematiky ako sú povolanie, profesia, učiteľská profesia, profesný vývoj, profesná socializácia, profesný rozvoj a profesionalizácia. Správne poukazuje na „neprávosť“, ktorá existuje pri zaraďovaní učiteľského povolania „iba“ medzi tzv. semi-profesie. Podľa nášho názoru, ktorý je postavený na najnovších názoroch pedagogických odborníkov z praxe (napr. Klokeová, 2014; Malin, 2017 a iní), učiteľské povolanie nepredstavuje iba „službu spoločnosti“ (hoci napr. na Slovensku sa práca učiteľa považuje skôr za službu ako za poslanie a je často _ najmä v ostatnom období - znevažovaná a podceňovaná), ale má všetky atribúty „profesie“. Vyžaduje poznatky získané celoživotným vzdelávaním so silným podielom teórie (univerzitné vzdelávanie); učiteľ získava špeciálne poznatky nielen z pedagogiky, ale aj z iných odborov (psychológia, odborová didaktika, fyziológia, anatómia, kineziológia, antropomotorika, atď.), ktoré nie sú dostupné každému; učitelia majú v spoločnosti „vyššie poslanie“, nevykonávajú svoje povolanie len za účelom „spotreby“ (kvôli platu), ale ich hodnotový profil je orientovaný

na „potrebu tvorby“. Vysoká úroveň individuálneho vedomia, v ktorom prevláda tvorba nad spotrebou rodí ľudskú kvalitu – osobnosť učiteľa (telesnej výchovy). Navyše, učitelia sú čiastočne autonómni, nakoľko participujú na tvorbe obsahu vzdelávania, ale taktiež určujú výber vhodných vyučovacích metód a didaktických štýlov ako aj postupov k dosiahnutiu cieľov vzdelávania: k budovaniu kľúčových kompetencií žiakov a študentov.

Logická výstavba teoretickej časti práce od všeobecného k špecifickému, od historických faktov k modernému chápaniu poslania a profesie učiteľa, od teórie k praktickým výskumom a odporúčaniam do praxe, umožnila komplexne teoreticky i výskumne „uchopiť“ problém a tým poskytnúť čitateľovi prehľad o stave riešenej problematiky.

V **Teoretickom modeli**, ktorý habilitantka navrhuje, uvádza štruktúrnu dimenziu, v rámci ktorej rozoznáva 3 roviny: interaktívnu, inštitucionálnu a kultúrnu. Zatiaľ čo s názvami prvých dvoch rovín sa možno stotožniť, názov tretej roviny (kultúrna rovina socializácie) nie je celkom priliehavý a možno s ním polemizovať: existuje aj „nekultúrna“ rovina socializácie? Priliehavejší názov by mohol byť povedzme „spoločenská rovina socializácie“.

V celej habilitačnej práci sa odrážajú **dlhoročné teoretické a praktické skúsenosti autorky**, ktorú „ťažšia problémy uplatnenia učiteľov v praxi“. Detailné rozpracovanie teoretickej časti umožnilo poskytnúť kvalitné východiská pre 5 výskumných prác, ktoré sú ťažiskom druhej časti práce. Autorka ich konfrontuje s praxou ako aj výskumami iných autorov, aj v zahraničí. Pri definovaní rolí učiteľa postrádam rolu tzv. „sekundárneho rodiča“ („tútora“ alebo „náhradného rodiča“), ktorú nadobúda učiteľ často v súvislosti s pôsobením vo funkcii „búťľavej vrby“, kedy sa učiteľ dostáva do hlbšej komunikácie so žiakom, žiak sa zdôveruje učiteľovi aj s osobnými problémami, pričom učiteľ tu nevystupuje len ako subjekt výchovy, ale aj ako objekt. Postavenie učiteľa je preto špecifické aj v porovnaní s učiteľmi iných predmetov, ktorí nevstupujú tak často do úzkej interakcie so žiakom.

Zaujímavou časťou práce sa javí tá, v ktorej sú popísané modely zachytávajúce profesný vývoj učiteľov pri výkone ich profesie. Tu mi chýba názor habilitantky na jednotlivé fázy (najmä na tretiu fázu) učiteľovej profesnej dráhy: Je nevyhnutné, aby došlo v tretej fáze v rozmedzí rokov praxe 12-19 k „stagnácii“ ako to uvádza Hubermann (1993) vo svojom 5-stupňovom modeli? Jedným zo spôsobov ako zamedziť „stagnácii“ vo vývine učiteľa je jeho účasť v celoživotnom vzdelávaní učiteľov, ktoré by školský systém mal od učiteľov vyžadovať. Plató by mohlo byť narušené aktívnou účasťou učiteľov na inovačných školeniach, aby napr. učiteľ s praxou nad 20 rokov dokázal žiakom ponúknuť nové, moderné, atraktívne učivo (prípadne s aktívnou ukážkou). V tejto súvislosti by bolo zaujímavé stanoviť **VÝVOJOVÝ MODEL** špecificky sa vzťahujúci na predmet Telesná výchova. V čom by boli špecifiká takéhoto modelu? Očakával by som, že habilitantka na základe svojich poznatkov navrhne

vývojový model špecifický pre učiteľa – telocvikára. Prosím habilitantku, aby sa k tomu v obhajobe vyjadrila.

Kapitola 3 obsahuje prehľad metodologických východísk uplatnených pri **5 výskumných prácach**, ktoré autorka v druhej časti spisu detailne analyzuje a interpretuje. Absolventské dotazníkové šetrenie a biografické interview patria medzi tradičné výskumné metódy. Menej známe je uplatnenie tzv. Q-metodológie, ktoré umožnilo vyhodnotiť vybrané determinanty expertného výkonu z hľadiska ich vnímanej významnosti jednotlivými učiteľmi. Tento postup využíva kombináciu vlastností kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu. Vyhodnotenie takto použitých výskumných nástrojov bolo potom skôr vo forme **case-studies**, teda jednotlivých prípadových štúdií. V tomto výskumnom dizajne mi chýba počet učiteľov, ktorí boli oslovení na vyjadrenie hodnotenia. Bolo to 195 absolventov štúdia na FSpS MU? Ak áno, hodnotili aj začínajúci učitelia s nízkym počtom rokov praxe? Dokáže profesne mladý učiteľ ohodnotiť expertnosť „staršieho“ učiteľa?

Výsledková časť práce ponúka na jednej strane obraz o širokej škále problémov, s ktorými sa začínajúci učiteľ musí boriť a na strane druhej predstavuje súhrnnú a vzájomne prepojenú prezentáciu výsledkov **pôvodných autorkiných výskumov**. Prínosom je uchopenie subjektívnych a objektívnych determinantov utvárania expertnosti učiteľa TV. Dosiahnuté výsledky jednoznačne prispievajú k rozvoju odboru kinantropologie a môžu slúžiť aj ako východiská pre ďalšie kinantropologické výskumy v tejto oblasti.

Po **formálnej aj odbornej stránke** je práca vypracovaná na vysokej úrovni. K otázke úrovne jazykovej a štylistickej sa nedokážem vyjadriť vzhľadom na to, že čeština nie je môj rodný jazyk.

Dotazy oponenta k obhajobe habilitačnej práce: pri obhajobe žiadam vyjadriť sa k otázkam a pripomienkam špecifikovaným vyššie v texte posudku.

Záver

Habilitačná práca PhDr. Marcely Janíkovej, Ph.D. „Učitelia telesnej výchovy: na ceste k profesi a dál...“ **splňuje** požiadavky standardne kladené na habilitačnú prácu v oboru Kinantropologie a odporúčam ju k obhajobe.

Nitra, dne 20. 2. 2019

.....
podpis

